LES COLÒNIES I LES SEMICOLÒNIES ESCOLARS, A VALLS, DURANT LA SEGONA REPÚBLICA. LES CONCEPCIONS IDEOLÒGIQUES. L'ORGANITZACIÓ TEÒRICO-PRÀCTICA I ELS SEUS RESULTATS

per Antoni Gavaldà i Torrents

La Segona República, nascuda a l'empar de la victòria a les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931, significà un canvi real d'actuació en molts ordres. La requalificació de les actituds dels governants suposà un apropament de l'activitat municipal al ciutadà, visible en diverses actuacions de forma concreta. Un dels àmbits d'actuació, en què els diversos ajuntaments republicans incidiren amb més força, va ser el de l'ensenyament i el de la cultura. Valls no en fou pas l'excepció i aquesta premissa representà un esforç i, alhora, un encert, del qual, avui en dia, encara ens en beneficiem.

Antecedents. L'Escola Nova.

La República connectà amb els precedents de l'Escola Nova. Pedagogs i psicòlegs de la talla de Maria Montessori, Ovide Decroly, John Dewey, Edouard Claparède, Georg Kerschensteiner, Jean Piaget i Célestin Freinet configuraren propostes de millorament escolar davant de l'encarcarament de l'escola tradicional i/o de les institucions religioses. L'Escola Nova, a més de basar l'ensenyament en models de forma activa i funcional implicava una nova filosofia de l'educació, i, en conseqüència, una nova concepció de la vida intel.lectual i social de l'infant. Els precedents més remots, a nivell de l'Estat espanyol, caldria buscar-los en la Institución Libre de Enseñanza, fundada a Madrid el 1876, la qual va jugar un paper destacadíssim en la introducció de l'Escola Nova.

Durant l'època del segle XX, el moviment renovador de l'Escola Nova s'amplià quantitativament en el món educatiu. En aquesta renovació pedagògica, hi van intervenir, inicialment, a nivell de Catalunya, des d'institucions privades fins a organismes públics com el cas dels Ajuntaments i les Diputacions. Així, tenim que, tant la Mancomunitat de Catalunya (1914-1923) com la Generalitat (1931-1938), recolliren els preceptes bàsics de l'Escola Nova i aconseguiren interessar tant sectors populars com capes burgeses, a adoptar un caire diferent d'acord amb l'etapa històrica. A Valls, el

moviment va veure la llum a través d'una de les actuacions de funcionament per als nens i les nenes, o sigui a través de les colònies escolars. L'Ajuntament en fou el màxim impulsor, bo i comptant amb l'ajut dels mestres dels grups escolars.

Les colònies escolars.

El servei de les colònies escolars començà a funcionar a Suïssa el 1886, i el Museo Pedagógico Nacional de Madrid creà les primeres de l'Estat, al cap d'un any. L'any 1906 el municipi de Barcelona les instaurà a Catalunya, i posteriorment, en època de la Mancomunitat, el 1916, en ser creada la Comissió de Cultura, se'n féu càrrec l'Ajuntament. Durant la República, i amb motiu de la renovació generalitzada de l'ensenyament, les colònies i les semicolònies d'estiu van ser pràctica habitual per a força nens i nenes, sobretot de ciutats grans i mitjanes.

La colònia escolar va ser un espai de lleure, dirigit per mestres, amb la finalitat de complementar l'acció educativa de l'infant amb la formació a l'aire lliure (mar o bé muntanya) normalment durant l'etapa estiuenca. [1]

Com a cosa natural, cada ajuntament o bé institució que les organitzava en feia balanç, passat l'estiu. La premsa vallenca de dretes, entre les quals pot considerar-se "El Temps", [2] va ser la primera publicació local a tractar les colònies escolars d'arreu del país. El setembre del 1932 va publicar, en un to sarcàstic, un breu, positiu, sobre les colònies escolars, en comparança amb el que qualificava de política nefasta de la República. Deia: [3]

> "Colònies escolars.- Les colònies escolars. Encara més colònies escolars.
> Vet aquí el'truco' que perquè els ha sortit bé -molt bé- exploten i no es cansen d'anomenar-lo."
> "Però al costat immoralitat. Baralles per interessos i obra positiva i regeneradora realment, qui la veu?"

Aquesta apreciació summament partidista de l'articulista seria, temps a venir, usual, a la premsa. Els uns i els altres -cal entendre esquerres i dretes- s'acusaren mútuament a Valls de l'organització i dels resultats assolits de les colònies i les semicolònies escolars que organitzà, any rera any, l'Ajuntament vallenc. Mentre les esquerres (ERC i USC principalment) defensaren la feina feta dels anys 1933, 1934 i els preparatius de les del 1936, les dretes feren el mateix de les que organitzaren el 1935. Els resultats, però, no van ser els mateixos, ja que els primers organitzaren les colònies com una consecució del

---

1. Hi hagué colònies permanents per a alumnes físicament dèbils, per a sords-muts, etc.
2. "El Temps" fou un periòdic que aparegué a Valls, el 1932. El seu primer director va ser Ferran Casas-Mercadé, el qual ben aviat plegà veles - ell mateix ho afirma al seu llibre *Valls, a sol i serena (abans de la Guerra Civil)*, Ed. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1976, pàgs. 310-311-, i al cap de deu-onze números, s'hi instal.là Eugeni Cirac Fontova. La continuació del setmanari se subjectà a "... elements que simpatitzaven amb les posicions de la "Lliga Catalana". Representà, des d'aquell moment, una publicació de 'dretes'."
3. "El Temps", 17 de setembre de 1932, pàg. 2.

programa municipal pel qual es presentaren a les eleccions, mentre que les forces dretanes situades a la cúpula de l'Ajuntament de forma postissa, arran dels fets del 6 d'octubre del 1934, no cregueren de forma convincent en l'organització, sinó que més aviat es detecta que les continuaren empenyuts per les crítiques que havien realitzat de forma sistemàtica.

Les semicolònies escolars del 1932 i del 1933.

El concepte de semicolònies serví per indicar l'esbarjo de mig dia, amb retorn diari cap a casa. De les semicolònies del 1932, poca cosa en sabem. Només que se celebraren a la platja i que hi van concórrer els alumnes de les escoles nacionals de Valls.

De les del 1933, a part del precedent, disposem de dues notícies de premsa que ens permeten parlar i afirmar que tals colònies se celebraren. Alhora, el resultat oficial de la liquidació econòmica a una sessió de l'Ajuntament permet calibrar-ne la importància.

Ambdues informacions indicades, aparegudes a "El Temps", assenyalen, de l'una banda, la picabaralla de dues entitats vallenques -l'Associació Musical i el Grup Guimerà- en la possible celebració d'un festival benèfic a favor de l'Ajuntament, per tal de recaptar diners per sufragar les esmentades colònies. [4] De l'altra, constatem que tals colònies es van celebrar perquè hi ha un enfrontament entre dos articulistes dels setmanaris locals "El Temps" i "Treball" sobre aquesta qüestió, basada en la crítica que fa el primer setmanari lligaire sobre els mestres que dirigiren les colònies per "les cançons immorals, impròpies de la quitxalla" que els ensenyaren, aspecte contestat pels socialistes de "Treball" amb la indicació "que varis joves de la Lliga també les canten". Les cançons que presumiblement cantaren els nens i nenes vallencs foren -segons la cita de "El Temps"-, entre d'altres, "La Marsellesa", "El senyor Ramon empaita les criades", "La Marieta de l'ull viu", l'Himne de Riego", "Remena nena", i "La reina ha relliscat". Era, en el fons, un preludi de l'enfrontament declarat entre les dues concepcions polítiques majoritàries a la vida vallenca. [5]

---

4. La confrontació entre l'Associació Musical de Valls - el president de la qual era J. Dasca Batalla- amb el Grup Guimerà es desfermà perquè a l'acte del 20 de juliol de 1933, a benefici de les colònies escolars, el Grup Guimerà havia de representar dues sarsueles a base d'acompanyar-los vuit músics. Per a tal menester, l'empresa del teatre Apol.lo no volia cedir el local sense el permís de l'Associació Musical, ja que, segons les bases reglamentades i aprovades pel Comitè Paritari d'Espectacles Públics de Catalunya del juny del 1928, s'establia que el nombre reglamentari de músics a actuar era el de catorze. Amb tot l'enrenou, l'Associació Musical se sentí ferida, i en protestà, mitjançant carta pública que fou contestada pels dirigents del Grup Guimerà.
5. Vegeu-ho a "El Temps", 5 d'agost del 1933, pàg. 3, així com també al mateix setmanari a "Perills de l'ambient: Canteu infants canteu", 19 d'agost del 1933, pàg. 1, Yorick. Els de "El Temps" escrigueren, el setembre del 1933, un cop passades les colònies en resposta als de "Treball" que aquests "... podrien comissionar un parell de mestres per estudiar tots els defectes i vicis que puguin tenir aquests elements, per inculcar-los després a la quitxalla de les Colònies Escolars", per afegir que "... heus ací una digna continuació de l'obra que actualment estan realitzant amb les cançons"

Les semicolònies passaren el tràmit de l'aprovació de la liquidació definitiva a la sessió de l'ajuntament del 22 de gener del 1934, amb la declaració d'un superàvit de 555,25 ptes.

Les colònies i les semicolònies escolars del 1934.

La part efectiva i pràctica de les colònies i de les semicolònies.- El 14 de gener del 1934, hi hagué eleccions municipals. A Valls, guanyà el Front Únic d'Esquerres, format per la coalició de l'ERC (obtingué 6 consellers més l'alcaldia), la USC (3 regidors), el BOC (1) i un republicà independent (1) enfront de la Unió Ciutadana, formada per la coalició de la Lliga Catalana (2), radicals (1), carlins (2), i un independent (1). El resultat, força ajustat -2.962 vots enfront dels 2.699- donà la victòria a la coalició esquerrana.

La campanya vallenca de les eleccions escalfà els ànims de la ciutadania amb consignes partidistes de cadascuna de les coalicions que defensava. "Treball", amb un article intitulat "Dones", [6] cridava l'atenció de l'element femení posant l'accent en dos punts, referits a l'àmbit escolar. L'un recordant l'obstrucció i les infàmies que les dretes dedicaven al Grup Escolar en construcció, per al qual les forces d'esquerra tant havien treballat, [7] i l'altre refrescant la memòria sobre les colònies escolars que l'ajuntament esquerrà havia instaurat.

Una de les qüestions que el nou ajuntament esquerrà posà en evidència ben aviat va ser la decisió d'intervenir en la temàtica escolar. Així, després de la constitució de l'Ajuntament - el 17 de febrer del 1934- sorgit de les urnes del gener, el nou alcalde republicà, Victorià Casaprima Martínez, féu publicar, a la secció oficial, el 25 de març, que durant els dies de vacances escolars de primavera, l'Ajuntamnet tindria establertes unes guarderies -a l'edifici de la plaça del Carme- per a nens i nenes, a les quals podrien concórrer tots els alumnes de les escoles nacionals i els de les particulars. Amb tot, l'eix central de compromís, l'Ajuntament l'establí amb el Grup Escolar i amb les colònies escolars.

Victorià Casaprima, el mateix dia de prendre possessió com a alcalde - el 17 de febrer, ja ressenyat- va trametre una instància al Conseller de Cultura del Govern de la Generalitat i al Director General de Primer Ensenyament del Govern central en demanda de subvenció fixa, de 3.000 ptes. per tal de sufragar les despeses de les colònies escolars previstes. El Pla comprenia una colònia de muntanya -a Fontscaldes- i una de platja - a Calafell-, amb una durada prevista de 30 dies per a cadascuna, dividits en dos torns, amb trenta escolars per torn. La instància indicava un règim de coeducació i la forma d'escollir els escolars es basaria "en els més necessitats de tractament i amb preferència als més pobres".

El dossier va ser lliurat a Carles Gerhard i a José Marcet Trias per tal que el presentessin a Barcelona i a Madrid respectivament, i alhora perquè en fessin un

---

6. Dones, "Treball", 13 de gener del 1934, pàg. 4.
7. El grup de què parlem és el que actualment du el nom de Ntra. Sra. de la Candela, situat al passeig dels Caputxins. Després es digué Rafael Campalans, en una segona inauguració que se li féu.

1934. Semicolònies escolars a la platja. 1er. torn de nens. (AMV-Cuadras)

seguiment. L'informe, molt complet, preveia uns ingressos de 12.103,05 ptes, que havien de servir per eixugar les despeses del mateix calibre. Els ingressos implicaven una existència de l'any anterior de 109, 80 ptes -que no lligava amb el que figurava a l'acta municipal indicada de l'any abans-, un donatiu de la Junta Local de Protecció a la Infància de 500 ptes, donatius de particulars, xifrats en 493,25 ptes., la subvenció de 5.000 ptes. de l'Ajuntament, i amb la previsió de recaptar 3.000 ptes tant de l'Estat com de la Generalitat. Les despeses implicaven cinc capítols diferenciats, referits a Viatges i excursions - 980 ptes.-, Personal i material - 1.225,95-, Manutenció - 9.234- , atencions generals referides a farmàcia i despeses diverses- 350-, i imprevistos - 313,10-.

José Marcet fou molt diligent. El 24 de febrer va escriure a l'alcalde per dir-li que havia rebut, i alhora presentat, el material, al Ministeri d'Instrucció Pública, i, tot i preveure que la cosa no se solucionaria de pressa insinuava clarament que l'alcalde fes un toc a alguns diputats per quan arribés l'hora de la repartidora. Victorià Casaprima, amb més dades a la mà, va trametre el 15 de maig, a quatre diputats - Daniel Mangrané, Amós Ruiz Lecina, Jaume Comas i Felip Barjau- un telegrama recordatori de les indicacions de Marcet . Al cap de pocs dies, regraciava a aquest darrer la feina feta, ja que l'Estat havia atorgat íntegrament la subvenció. [8]

Amb la subvenció compromesa, Francesc Ollé, en qualitat de president del Consell Local de Primer Ensenyament de Valls va trametre a tots els mestres de les escoles nacionals sengles notificacions en què demanava una llista exacta dels alumnes de cada classe, amb una indicació precisa de les faltes que havien fet, particularment, durant el curs i una previsió dels alumnes que assistirien a les semicolònies. La resposta va ser la següent:

Esc. Nac. de nens	**Nombre d'alumnes**	**Nbre. alumnes semic.**	**Mestre**
núm. 1	27	25	Francesc Ferré Robert
" 2	38	33	Josep Sabaté
" 3	43	40	Jaume Solé
" 4	35	34	Ramon Saumell
" 5	50	42	Josep Badia Miró
Esc. Nac. de nenes	**Nombre d'alumnes**	**Nbre. alumnes semic.**	**Mestra**
núm. 1	48	44	? Montaner
" 2	47	42	Josepa Turmo Pujol
" 3	28	26	Angela Iglésias
" 4	32	23	Antònia Borràs
"		24	Teresa Marimón

8. Vegeu, Gaceta de Madrid. Núm. 156. 5 de junio de 1934. El Director General de Primer Ensenyament Filiberto Villalobos signava el 22 de maig l'atorgament de totes les subvencions per a les colònies escolars, en nombre de seixanta. A Catalunya, s'havien aprovat subvencions, a part de la de l'Ajuntament de Valls - 3.000 ptes.-, a l'Ajuntament d'Olot (1.000 ptes), Figueres (2.000), Balaguer i Reus (3.000) i a Girona (4.000). De les dues condicions de la Direcció General per a l'atorgament, una deia, clarament, que s'havien de destinar a nens de les Escoles Nacionals.

A la relació, hi consten també els nens i les nenes de les escoles de Picamoixons i els de Fontscaldes, encara que la seva inclusió presenta algun interrogant. Efectivament, a la llista que lliuraren el mestre i la mestra de Picamoixons, Francesc-Marius Brú i Enriqueta Colomé respectivament, hi feren constar els alumnes que realment assistirien a les semicolònies de Valls, en nombre de 41 i 42, per la qual cosa no podem esbrinar exactament si el cens dels alumnes superava o no aquesta xifra, encara que tot fa pensar que era el sostre global o almenys molt aproximatiu. Respecte a l'escola de Fontscaldes, la relació de la mestra Angela Albert va ser precisa, bo i indicant que el nombre total d'alumnes era de 26, repartit entre 16 nois i 10 nenes, dels quals 22 assistirien a les semicolònies.

Pel que respecta a les faltes, aspecte que d'entrada sembla que presentava una pertinent valoració en el paràmetre d'escollir quins alumnes anirien a colònies, cal indicar que les respostes són dificultoses de valorar, ja que mentre alguns mestres donaren la resposta per dies, d'altres les donaren per sessions de treball i d'altres, com en el cas de Picamoixons, no explicitaren cap detall. Tot amb tot, a través de la relació de l'escola de Fontscaldes ens permet observar una sèrie de particularitats respectables. Així captem que els alumnes que assistien a classe tenien entre 7 i 13 anys d'edat, amb la concreció que els que més faltaven durant els mesos de setembre i d'octubre eren tant els nois com les noies de més edat, aspecte que era seguit pels nens de qualsevol edat en totes les èpoques de l'any, sobretot a la part final del curs, a partir del mes de març.

Les semicolònies escolars constaren de torns de cinc dies a la platja a Tarragona - i no a Calafell o a Fontscaldes com s'havia demanat-, més un dia afegit, a Salou, gràcies a la gentilesa de l'empresa dels autocars de Josep Huguet, els quals s'oferiren a transportar gratuïtament en aquest viatge salouenc els nens de les Escoles Nacionals, qüestió que l'ajuntament vallenc agraí a l'avançada, per mediació del seu alcalde. Començaren per anar-hi, tres dies, els nens i nenes de Picamoixons i els de Fontscaldes, a partir del dia 17 de juliol. Després, a partir del dia 20 de juliol fins el 10 d'agost, hi anaren els de Valls, en dies alterns els nens i les nenes. A partir de l'11 d'agost fins el 18, hi anaren conjuntament nens i nenes. En conjunt, es feren dos torns de nens, dos de nenes i un de mixt, tots per als alumnes vallencs de les Escoles Nacionals.

Les colònies escolars es realitzaren a Poblet. L'anada es fixà per al dia 18 de juliol i la tornada per al 13 d'agost. Es féu un únic torn, mixt, compost de 10 nens i de 6 nenes. El dia abans de marxar, se'ls va practicar una breu exploració consistent en la mesura del perímetre toràcic, l'estatura i el pes. Els brivalls definitivament escollits per participar-hi foren:

Nenes
Maria Cos Roig
Concòrdia Fàbregas Parés
Francesca Martí Vives
Rosa Pàmies Roca
Concepció Tondo Domingo
Josepa Trilla Murià

Nens
Miquel Domingo Castellà
Joan Farré Solé
Rafael Figuerola Parés
Jordi Folch Cendrós
Joan Magriñà Saperas
Macià Piñas Coll
Faust Plana Montserra
Josep Roca Nuet
Josep M. Secall Plana
Joan Viñas Civit

L'estada es fixà a la fonda de Miquel Fonoll de Poblet. Diàriament, la mestra Josepa Turmo Pujol enviava les notícies ocorregudes, per carta, al President de la Comissió de Cultura de Valls, que servia per indicar-li tant les novetats com els contratemps que succeïen. Vegem-ne algunes, de forma literal, per captar el funcionament i els esdeveniments diaris de la colònia:

" 20-7-34: Tot-hom content i sens novetat; a la tarda hem anat a veure el metja del Balneari i ha prescrit l'aigua de ferro que podia beure cada nen"

" 23-7-34: Ahir es va trobar un poc indisposat el nen Josep Roca; pero avui ja está bé. Diuen que potser los hi passará a tots, puig son les aigües fortes que produeixen els primers dies un chic de transtorn per després fer los-hi tota la benevolença que per ells s'apeteix"

" 31-7-34: El nen Joan Farré ja está bé; l'he tingut un dia i mig al llit, puig tenía un grau de febre pero ara ja está bé. Els demés bé."

" 2-8-34: Per avui tots bé; tinc que comprar bastantes espardenyes puig aquests camins les gasten molt"

" 7-8-34: Ahir no vareig escriure perque tenía molta feina puig tenía als nens Macià Piñas i Miquel Domingo amb la gorga inflamada i també la nena Concordia Fàbregas. El mateix diumenge que vostés vinguereu al anarsen al llit ja s'en queixaren i ahir no els vaig deixar llevar. Aquest matí Macià Piñas ja s'ha llevat i els altres encara no. Miquel Domingo té sis décimes, Concordia Fábregas tres i el nen Joan Magriñá no en té cap pero com lo d'aquest ha sigut engines i fa quatre dies qu-'está al llit el metja no vol qu'es llevi encara. Els altres dos crec es llevarán demá. Ahir va fer fret i estic espantada no ho agafi cap mes perqué he tingut molta feina i mes per no estar en condicions per aixó. He tingut treballs per poguer-los fer dormir sols, els que no's trobaben bé, puig a la fonda no tenien cap llit disponible."

"Dos d'ells, a ses cases ho haurien pasat pel carrer pero jo no he volgut perqué no passés a majors".

" 10-8-34: Avui tots estan bé, tots son al carrer"

" 11-8-34: Tots segueixen bé. Vareig rebre ahir la que m'enviá notificanme que marxariem el dilluns al mati. Per les quatre ratlles que m'escriu, veig el bon apreci en que'm tenen; si quelcom de lloança troba en el meu comportament, cregui que no ho faig p'el regreciament de ningú, tan sols pel deure que tots tenim de posar el nostre granet d'arena en el millorament i ajuda a l'humanitat".

Un cop els nens arribaren a Valls, el conseller de Cultura de l'Ajuntament de Valls va trametre diverses cartes d'agraïment. Les unes, les dirigí als alcaldes de l'Espluga de Francolí i de Vimbodí indicant-los la finalització de les colònies escolars i oferint-se per qualsevol aspecte en què fos necessària la col.laboració de l'Ajuntament. Així mateix va escriure a Miquel Fonoll, el propietari de la casa on s'hostatjaren els escolars, i a Joaquim Bosqué, el metge del Balneari, el qual, per indicació de la mestra havia efectuat algunes visites als nens afectats de febre o bé d'inflamació a la gola, tot donant-li gràcies per la seva meritòria col.laboració desinteressada a l'èxit de la primera colònia escolar permanent organitzada per l'Ajuntament de Valls. L'última carta, en nom de la Comissió

de Govern Municipal, la dirigí a la mestra Josepa Turmo, per agrair-li tot el que havia realitzat, "...per l'encert, vigilància i exquisida cura amb què ha atès els alumnes integrants de la Colònia Escolar de Poblet". El circuit quedava definitivament tancat.

La colònia escolar de Poblet, pel record encara força clar de persones assistents, i per la documentació que se serva a l'Arxiu Municipal depenent de l'Ajuntament, veiem que aportà molt de grapa als alumnes que van tenir la sort d'assistir-hi. La jornada diària, la podem resseguir a través del diari que escrivien els alumnes de les Escoles Nacionals de Valls, de forma individualitzada, un cada dia. A través de la informació que hi escriuen els alumnes, sabem com van ser els viatges d'anada i de tornada, els acompanyants per a tal menester, les hores d'aixecar-se, dels àpats i del dormir, sense oblidar les activitats dels exercicis corporals, les passejades, els banys, les activitats a l'aire lliure, els jocs , i, sobretot, l'ambient distès i d'alegria que primava entre els escolars i l'abnegada mestra, que per mor de les circumstàncies feia, com és obvi, de mestra i de mare. No podem perdre de vista que aquesta experiència de dur nens i nenes de colònies permanents era la primera que es duia a Valls al llarg de la història, i, conseqüentment, ens cal contemplar tant la societat de l'època com la circumstància que la novetat significava un exemple per a tota la ciutadania. I a més a més era mixta!. Deixem la paraula de la ressenya a tres dels nens que hi assistiren, bo i respectant la grafia i l'expressió del moment en què ho van escriure.

Pepita Trilla escrivia el 27 de juliol el següent:

" El mati ens llevarem a les 8 despres neteija personal a les 9 esmorsar i despres ens dedicarem a la part literaria que'ns corespon cada dia. A les dotze cap a la mineta ont ferem com cada dia exercicis fisics prenguerem el bany de sol i beguerem l'aigua de la mineta i a la una anarem cap a dinar. A la tarda a les tres anarem com cada dia a debant del Monestir a fer un partit de futbol: despres a fer la resenya diari. A les cinc ens donaren el berenar i cap a les fonts. De primer a la font de la magnesia de ont prenguerem una botella d'aigua per a rentar uns granets que te un nen i despres beguerem a la font de ferro l'aigua qu'ens correspon, a les 8 cap a sopar i despres no poguerem anar a jogar a la plaça perque alguns nens no's portaren gaire be i tinguerem d'anar a dormir."

Concòrdia Fàbregas va escriure el que segueix el dia 28 de juliol:

"Al dematí ens llevarem a les 8, despres de la neteija personal ens anarem a esmorsar i depres com cada dia ens dedicarem a la part literaria qu'ens correspon cada dia. A les 12 anarem a la minete ont ferem exercicis fisics beberem un got d'aigua i prenguerem el bany de sol. A la una cap a dinar i a les tres anarem al Monestir ont els nens jugan a pilota i les nenes a lo que volen. A les quatre arribaren la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Valls que vingueren a veurens i ens obsequiaren amb bombons de xocolata i nosaltres estiguerem molt contents de veurels. A les 5 ens donaren el berenar i anarem cap a les fonts a beure l'aigua i tambe ens acompanyaren aquells senyors i a les 8 cap a sopar i despres un rato d'esplai i a les 10 cap a dormir".

Vegem ara que va escriure Rafael Figuerola el diumenge 29 de juliol:

"Al mati ens llevarem a les 8 ferem nateije personal. Per ser feste es p u s a r e m els vestits blancs i ens posarem al mig de la plaça a veure l'arrivade dels autos dels escursionistes que n'arivaren molts i tanve vingeran el pare i la germane d'un nen i el germá d'un altre que venian a veurels. A la une anarem a dinar i despres a les tres junt amb els que avien vingut a veurens anarem cap a l'Espluga ont vejem la preparacio per l'endemá qu'era la festa major, i alli verenarem i despres anarem a fer una visita al Sr. Alcalde pero no el trobarem i ens en tornarem cap a Poblet i pel camí ens arreplagá un ruixat i al arribar a la fonda ens tinguerem de camviar la roba. A les buit anarem a sopar despres a la plaça ont jugarem fins a les deu i a n'aquesta hora tothom a dormir".

Les colònies escolars foren organitzades per l'Ajuntament esquerrà, de forma molt metòdica i amb un detallat informe de la gestió econòmica, en previsió, potser, dels previsibles ferotges atacs que bona part de les dretes vallenques -retrògrades i missaires- s'escamparien de divulgar, en forma d'insults personals, als regidors de l'Ajuntament, com tindrem ocasió de comprovar més endavant.

La relació de factures consta que es començà a pagar des del mateix dia 19 de juliol fins el 31 d'agost del mateix any, tot i que van quedar qüestions pendents que no es van enllestir fins el període entre el març i el novembre del 1935. El cost total de les colònies i de les semicolònies escolars de Valls van valdre 9.896,30 ptes. En la primera fase -el pagament del mateix any 1934- s'hi explicita el pagament de 7.478,45 ptes, front a la resta que es liquidà l'any 1935.

Vegem la relació de la liquidació definitiva:

Ingressos

Subvenció de l'Estat	3.000 ptes.
Subvenció de la Generalitat	3.000 ptes.
Subvenció de l'Ajuntament	3.500 ptes.
Total	9.500 ptes.

Despeses

Poblet

Manutenció	2.132,00 ptes.
Viatges	133,40 ptes.
Obsequis	91,80 ptes.
Farmàcia	31,50 ptes.
Segells	6,00 ptes.
Espardenyes	9,60 ptes.
Material de treball	5,00 ptes.
Fotografies	100,00 ptes.
Gratificació a la mestressa	200,00 ptes.
Total	2.709,30 ptes.

Tarragona

Manutenció	4.011,20 ptes.
Viatges	2.415,00 ptes.
Gratificació al cambrer	200,00 ptes.
Fotografies	4,80 ptes.
Gratificació als acompanyants	165,00 ptes.
Gratificació als mestres i mestresses	282,00 ptes.
Total	7.078,00 ptes.

Resum

Import de les subvencions	9.500,00 ptes.
Impostos de l'Estat a deduir	124,50 ptes.
Total	9.375,50 ptes.
Import total de les despeses	9.787,30 ptes.
Dèficit previst	411,80 ptes.

Valls 10 de setembre del 1934."

En aquest apunt econòmic sobre les colònies escolars és interessant constatar la lletra menuda de les factures, per saber-ne detalls primaris que ens condueixen cap al gruix total del seu volum. Sense ànims de ser exhaustius, alguns d'aquests detalls són:

. Un mestre, per anar amb els alumnes a les semicolònies de Tarragona rebia de l'Ajuntament, com a compensació diària, la quantitat de 6 ptes.

. Un acompanyant, no mestre, per la mateixa comesa, rebia la quantitat diària de 5 ptes.

. La mestra Josepa Turmo va rebre de la dipositària de l'Ajuntament, per la vigilància i estada a Poblet amb la Colònia Escolar permanent, la quantitat diària de 8 ptes.

. El fotògraf Josep Cuadras facturà 96 cts. per cadascuna de les cinc fotografies realizades a les semicolònies de Tarragona.

. El baster Joan Jové facturà 4 parxisos a 95 cts. cadascun i dues pilotes a 2 ptes. una.

. La companyia d'autobusos "El Vallense" presentà la facturació en base a la següent tarifa: 55 ptes. per cada òmnibus del viatge des de Picamoixons o de Fontscaldes a Tarragona, i 40 ptes. si el viatge era realitzat des de Valls a Tarragona. S'entén, en ambdós casos, l'anada i la tornada.

. Fotos Catalònia d'A. Gurí cobrà 100 ptes. per realitzar dos clixés diferents, amb dues còpies , acompanyats dels corresponents marcs.

. Miquel Fonoll, propietari de la fonda del mateix nom de Poblet, cobrà per l'estada diària d'una persona, a pensió completa, la quantitat de 5 ptes. per dia.

. Pere Rusillo, propietari del Bar Mediterráneo a la platja del Miracle de Tarragona cobrà 2,30 ptes. per cobert de dinar, de cada un dels participants de les semicolònies.

. El cambrer que serví els dinars a la mainada de la semicolònia de Tarragona

s'emportà com a gratificació de l'Ajuntament de Valls la quantitat de 200 ptes.

. El regidor Ramon Casas Casas addicte a la Lliga Catalana oferí, i fou acceptada per la Comissió de Govern de l'Ajuntament, un lot consistent en unes botelles de Xerès i de Màlaga per a la colònia escolar vallenca de Poblet.

. etc.

Acabada la colònia, els nens van ser rebuts al Saló de Sessions de l'Ajuntament, per l'alcalde Victorià Casaprima (ERC) i pels regidors Francesc Homs Pintó (ERC), Francesc Ollé Aymerich (USC), Joan Farré Reig (USC) i pel de la Lliga Catalana Ramon Casas Casas i, també per familiars dels alumnes que havien gaudit de la colònia. [9] Als discursos de rigor, seguiren els presents amb què se'ls obsequià i que s'havien exposat, dies abans, a l'aparador de "Les Ocasions" del carrer de la Cort. Regals com nines de la casa Bambú i plumiers oferts per benemèrits ciutadans van ser lliurats als infants per les joves Teresa Casas Mercadé, Montserrat Gil Solà i per Janeta Bonastre Casas. Les colònies havien acabat a Poblet. Ara seguiria el debat polític a la premsa vallenca.

La disputa polítco-ideològica sobre les colònies del 1934.- A Valls, el 1934, funcionaven quatre setmanaris de tendències diverses però amb afinitats pel seu tractament de les notícies entre la qualificació de dretes i d'esquerres - per usar terminologia pròpia del moment-. Al ja indicat "El Temps", seguien en la mateixa corda "Joventut" i "La Crònica de Valls", els quals es caracteritzaven per una ostentació manifesta contra la política local esquerrana. A l'altre cantó, hi havia "Treball", socialista, el qual mantenia freqüents diatribes contra la troika de la premsa referenciada, premsa que en algunes ocasions apostava per postures de conflicte, de clara tendència feixista. El debat polític dels sectors dretans girà a l'entorn del per què només havien pogut anar a les colònies els alumnes de les Escoles Nacionals i no els de les privades i confessionals, oblidant que hi havia una normativa clara al respecte a través de la Gaceta, que aprovava la partida de les subvencions del Govern Central. En el fons era el debat continuat sobre la polèmica de la creació d'escoles per part de la República, aspecte que els sectors immobilistes no afavorien, mentre els sectors que defensaven les capes populars sí que ho feien.

La picabaralla, cal contemplar-la, en el període anterior al 6 d'octubre del 1934, amb un ajuntament esquerrà democràtic, i el moment posterior en aquesta data, amb un ajuntament gestor, nomenat per l'autoritat, però sense el vot justificatiu democràtic de les urnes, en el moment en què històricament es coneix com el bienni negre.

En aquesta primera etapa anterior al 6 d'octubre, la diatriba se centrà en l'explicació, a manera de resum, que en féu el setmanari "Treball", a primera pàgina, sota el títol de "La tasca cultural dels Ajuntaments Republicans", [10]publicat el juliol, on explicaven la situació vallenca, remarcant amb especial insistència, les realitzacions aconseguides amb la construcció quasi acabada del Grup Escolar, l'organització de la colònia escolar de muntanya i de les semicolònies escolars a la platja. Com a resum deia:

---

9. Vegeu "El Temps", 18 d'agost del 1934, pàg. 2.
10. Amb el mateix títol apareix a "Treball", 14 de juliol del 1934, pàg. 1.

"Aviat és fet. Cal només mirar tres anys endarrera, o sigui d'ençà del nou Règim:"

"Han estat creades dues Escoles de nens, dues de nenes i una de pàrvuls . Havem doblat la matrícola escolar nacional. Som al tercer any de les semicolònies escolars, amb èxit creixent. Ha estat organitzada una Colònia de muntanya. S'ha construït un magnífic Grup Escolar de 12 Seccions, amb mobiliari modernissim. S'ha dotat de confort l'Escola de Fontscaldes i pel setembre tindrà mobiliari nou. S'ha fet un fitxer complert de tot el cens escolar de la ciutat. Està en estudi un projecte de construcció d'un parvulari de 4 seccions a Valls i un Grup escolar de 3 seccions a Picamoixons..."

"Una tasca magnífica que contrasta amb l'abandó vergonyós en què tenia l'ensenyament la nefasta monarquia."

La resposta de la dreta al aspectes aconseguits no es va fer esperar. Al Ple de l'Ajuntament del 29 de setembre es destapà l'essència de la rancúnia, aspecte que el setmanari "Joventut" recollia a bastament, amb uns comentaris particulars, d'allò més crítics, cap a la majoria esquerrana.[11] Inicià l'atac el regidor Pere Batalla Andreu, en nom de la Lliga Catalana, el qual preguntà "quin criteri es va seguir per a seleccionar els nois de les colònies escolars [s'hauria de parlar de semicolònies] car pel que toca a Picamoixons creu va haver-hi algunes exclusions". La resposta del regidor Francesc Ollé - que en alguns moments sembla que va perdre els nervis- vingué avalada pel company del consistori de Picamoixons Joan Martí París, els quals afirmaren que, efectivament, s'exclogueren uns nois però que aquesta no era una qüestió de l'Ajuntament sinó del Consell de Primer Ensenyament. Argumentaren que com sigui que no hi cabien tots a l'autocar per anar a la platja s'adoptà la decisió de separar "els fills dels qui no col.laboraven voluntàriament a l'obra del grup escolar que vol fer l'Ajuntament allí, i si es féu l'exclusió fou perquè legalment tenia dret a fer-ho ja que les colònies escolars són una cosa voluntària i no obligatòria com l'escola...". El debat, com podem suposar, ja era encetat. La rèplica de Batalla no es féu esperar per realitzar una crítica a la majoria de l'Ajuntament, contrarestada per Ollé, en indicar-li que "...sap fer [el referit Batalla] els discursos davant del mirall [i que si] toleraria que per la resistència d'uns ciutadans no es fes el Grup Escolar de Picamoixons i aleshores ho pagarien tots els infants d'allí que no hi tenen cap culpa". Sigui com sigui, les aigües del Francolí, ja per aquelles dates, baixaven tèrboles.

---

11. Vegeu a Arxiu Municipal de Valls (A.M.V.) Ple del 29 de setembre del 1934, i el comentari de "Joventut" publicat el 3 d'octubre, pàg. 4. La ressenya de "Joventut" en aquesta i en d'altres qüestions que tractaven de l'Ajuntament era coincident: ho rebutjava tot. El seu conservadorisme feia temps que resultava declarat. Amb un règim que no hagués estat el republicà segurament no hauria pogut sortir pels seus constants i pèrfids atacs a tota ombra d'esquerranisme. Lentament, però inexorable, s'anava convertint en un setmanari feixista. A manera d'exemple, en aquests comentari del Ple, els espais en negreta que posa de la seva collita són prou aclaridors. Del regidor Francesc Ollé, diu que "...torna avui a sentir-se dictador i parla com si d'una obra personal es tractés", o de Joan Martí París quan a una expressió seva sobre la justícia, el comentarista hi afegeix "...justícia esquerrana, que és sols pels amics".

A partir dels successos del 6 d'octubre, el panorama català en general i el vallenc en particular van canviar. Fins a quinze vallencs anaren a la presó pels fets d'octubre, entre els quals el mateix alcalde Victorià Casaprima. [12] Malgrat algunes apreciacions sobre aquests fets, creiem que poc treballades, que "a Valls no passà res", [13] astora pensar el terrabastall que es produí pels fets de les detencions, dels judicis i per la caiguda en bloc de l'Ajuntament republicà. El nou consistori quedà constituït per la minoria de les dretes i pels veïns nomenats per l'autoritat governativa. El poble, els qualificà com d'"ajuntament gestor" ja que no tenien la condició de l'elecció popular. Lluís Clols Rabassó fou l'home designat com a alcalde.

L'ajuntament gestor no va voler perdre el fil de les colònies i de les semicolònies escolars. Les primeres, les van bandejar, no així la mitja jornada de les semicolònies. Amb els ressorts a la mà, el seu projecte, ara, fou combatut per les esquerres, les quals, tot i tenir l'òrgan de premsa "Treball" a les seves mans, s'havien moderat per mor de les circumstàncies polítiques adverses. La picabaralla del 1934 augmentà, com veurem, l'any 1935.

Les semicolònies escolars del 1935.

La Comissió de Cultura municipal -el 23 de juliol-, va treure una nota pública, que inserí el setmanari "Joventut" [14] en la qual indicava que aviat començarien les semicolònies en una platja tarragonina. La nota informava que s'havien realitzat gestions per fer les semicolònies conjuntament amb els nens de Tarragona, però que l'ajornament en començar-les havia decidit al consistori vallenc a engegar-les per si sols. L'escrit referenciat indicava aspectes de confrontació. S'hi llegia:

"Com succeeix en totes les coses que organitzen els elements dretans, hi ha entre els esquerrans qui frisa per a que les repetides colònies no arribin a plec de bé. Per tal de lograr aquesta finalitat s'han repartit entre els interessats unes fulles i es va celebrar el passat dissabte al camp del Cassinet una reunió d'escolars de les escoles nacionals".

"La Comissió Municipal de Cultura, organitzadora d'aquestes colònies, ha fet repartir aquests dies entre els pares dels nens de les escoles que tenen dret a l'obsequi que els fa l'Ajuntament de portar-los als banys, unes circulars, a l'objecte d'aclarir la cosa i saber ell a què atendre's. Les circulars al.ludides diuen així:

---

12. Al meu llibre *L'associacionisme agrari a Catalunya. El model de la Societat Agrícola de Valls: 1888-1988*. Vol. II, pàg. 63. Els quinze empresonats i la seva condemna van ser com segueixen: Victorià Casaprima Martínez, Pau Cosidó Fàbregas, Antoni Fàbregas Batalla, Lluís Garcia Guillen, Daniel Martí Robert i Josep Piñas Serra, amb 6 anys a la garjola per a cadascun; Joan Sendra Siscard, quatre anys; Francesc Casellas Serra, Agustí Clariana Tous i Francesc Ollé Aymerich, tres anys; Enric Ferré Sanjoan, Isidre Garcia Ballester i Josep Raventós Denix, dos anys; i a Francesc Martí Català, un any.
13. Ferran Casas-Mercadé: *Valls:La Guerra Civil (Quan no hi havia pau ni treva). 1936-1939*. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1982, a la pàg. 54 , hi indica aquesta concreció.
14. El 24 de juliol del 1934, pàg. 3.

1934. Semicolònies escolars a la platja. 1er. torn de nenes. (AMV - Cuadras)

" La Comissió de Cultura de l'Ajuntament prega tinguen a bé dir si el vostre fill (o filla) aniran enguany a les semi-colònies escolars. Demà se us passarà a buscar la resposta".

La nota de la Comissió de Cultura acabava indicant dues informacions més, que tot seguit transcrivim:

"Davant els rumors circulats ens cal fer saber:

"Que a aquestes semi-colònies escolars hi van tots els alumnes de les escoles nacionals, excepció feta d'uns quants nois de famílies riques, que per tenir riquesa, no necessiten el favor de l'Ajuntament. L'Ajuntament amb una tal mesura, vol afavorir al desheretat de tota fortuna, que és a qui sols es mereixedor de tot l'ajut oficial."

"I a aquest fi, ha inclós també un número d'alumnes de pares proletaris que van a escoles particulars, els qui, pel fet d'ésser de cases necessitades, en són també mereixedors de fer quelcom en pro de la seva salut."

"Joventut", al mateix número, va ser el primer a treure el tema de les semicolònies del 1935, i així, reblà el clau. L'articulista Jordi Santjoan hi publicà un seguit d'articles, al referit setmanari, que meresqueren el tractament de la publicació a primera pàgina, signe inequívoc de l'interès que hi donava l'ajuntament gestor - el periòdic era totalment controlat per ells- a les semicolònies.

J. Santjoan, portaveu autoritzat dels organitzadors de les semicolònies, en el primer article, criticava obertament els ajuntaments esquerrans anteriors en l'organització de les semicolònies i argumentava els principis decisoris del nou ordre. Els principis eren: [15]

"1r. Els diners que un Ajuntament tingui per a gastar en les colònies escolars han de servir en profit solament dels nens els pares dels quals no compten anb recursos econòmics per a portar-los-hi per son compte".

"2n. Un Ajuntament, que es deu a tot el poble, ha de voler amparar en aquest cas concret, i sempre, per igual a tots els nens de famílies de pocs mitjans econòmics, sense cap mena de distincions, ja que tots pertanyen per igual a la gran família vallenca".

L'escrit de la bonesa del nou règim portava, però, una queixa. S'hi escrivia que:

"... una cosa tan natural, tan justa, tan posada en raó, que hi aleteja per entre mig un fi sentiment d'humanitarisme, ha estat causa per a declarar el **boicot** (així es diu al carrer) a l'Ajuntament. Boicot que l'han declarat, amagats, uns homes d'esquerra: uns impulsats pel despit de veure exclosos llurs fills de les tals colònies per estar conceptuats de famílies benestants, i altres per allò tan polític (política baixa) d'aprofitar totes les conjuntures per a fer la traveta i procurar desacreditar a uns polítics situats en el camp contrari".

---

15. Les semi-colònies escolars, "Joventut", 24 de juliol del 1934, pàg. 1.

1934. Colònies escolars a Poblet. Moment de la partida. (AMV - Gurí)

L'escrit afegia coses més sucoses, referents a aquest boicot declarat, en base que les famílies pobres i necessitades no el secundessin. Així, presentava l'actitud que els obrers de Valls preferien que els seus fills no anessin a les semicolònies perquè els fills d'uns "quants senyors" no hi eren inclosos, per la qual cosa demanava, en contrapartida, que els pares benestants agafessin els nens de famílies desvalgudes, quan anessin a Salou o a qualsevol platja, per prendre els banys. L'infantil argument l'acabava amb la sentència no inculpatòria de l'Ajuntament, i, aquest, amb paraules de l'articulista, es començava a curar en salut:

"...perquè aquest moviment no pot anar contra l'Ajuntament; va única i exclussivament contra els pobres. I això és l'indignant. Si aquestes colònies no arriben a funcionar no serà a l'Ajuntament a qui se li podrà tirar en cara: els homes de l'actual Ajuntament podran sostenir ara i sempre, com un blasó de glòria, els seus nobilíssims punts de mira. Les mils de pessetes que tenien de costar les semicolònies les podran dedicar a altres coses també de molt de profit".

Jordi Santjoan encara no en tenia prou de fer propaganda de les semicolònies escolars, i en volia realitzar més. La setmana següent, amb el mateix títol insistia en els mateixos arguments de lloança de l'ajuntament gestor carregant els neulers a les esquerres vallenques, amb la idea que tot el mal era a causa d'uns pares rics que ho volien tot per a ells. Alhora, convertint-se en un vulgar psicòleg eclesial, il.luminat, endevinava el parer de l'opinió dels pares al seu boicot, això sí, sense donar noms, però donant a entendre a aquell/s que eren blanc del seu punt de mira. Era l'atac del sicari, del rastrer que feia mal quan escrivia, però que no tenia els arguments per a demostrar-ho. Llegim que deia sobre les raons:

"I les raons que tenen els protestataris proletaris per a no deixar anarllurs fills a les semi-colònies escolars són d'allò més depriments: diuen que l'Ajuntament no hi deix anar a tots els que hi tenen dret (encara que reconeixen que els diners a gastar no han de servir per als rics, i no poden donar el nom de cap pobre que hagi estat exclós); diuen que no hi ha dret que no s'hi deixin anar als fills del Sr... (omitim el nom perquè no és el nostre intent fer de tot això una qüestió personal) perquè no estan batejats i els qui així argumenten reconeixen que el Sr. al.ludit és un senyor que en quant a quartos està bé amb els seus, i que, per tant, les colònies escolars gratuïtes no han estat fetes per a ells; altres els mes, diuen, confessant sa pobresa d'esperit, que no poden deixar anar-hi els seus fills perquè es va acordar no anar-hi (recordi hom aquella reunió fraudulenta d'escolars, capitanejat per algú de gran, tinguda al camp del Cassinet,...), i perquè no volen anar contra la corrent i no es volen fer mal-veure: alguns d'aquests, en obrir-vos el cor, us diuen, baix-baixet, després d'haver fitat l'esguard als quatre punts cardinals assegurant-se de que ningú els escolta, les set pestes de tot això que està passant."

"Encara n'hem trobat, en nostres escorcolls, una altra classe de protestataris: la formen uns pares esquerrans pertanyents a la classe mitja: aquests tals, en llur desmesurat egoisme, inflen la protesta perquè no estan conformes en que l'Ajuntament

segueixi un tal camí pel temor que senten de que els seus fills, que enguany no han estat exclosos de les colònies gratuïtes, ho puguin ésser l'any vinent,..."

La perorata antiesquerrana el portava a dir que l'any passat, quan l'ajuntament féu "aquella malifeta" a alguns nens de Picamoixons, no va succeir res, i ara que "un Ajuntament dretà que fa una obra de justícia meritíssima, i se'l boicotei's". Acabava l'article demanant als obrers que meditin i que votin les dretes, ja que "...uns quants anys de preponderància dretana i el seu mal estarà curat. La cosa és fàcil d'intentar éssent, com és secreta, la emissió del sufragi".

En el mateix número de "Joventut", en la secció "Es rumoreja...", també a primera pàgina, la infàmia i la calúmnia eren ja un fet. Així escrivien sobre l'afer, "...que si el mestre o mestres que dirigeixen el Grup escolar no fossin tan sectaris i esquerrans no farien servir els infants escolars per als seus fins polítics". La llenya era al foc , i evidentment, la polèmica era servida.

D'altra banda nous polemistes entraren en joc. El "Butlletí", òrgan de la CEDA a Valls escrivia: [16]

> "Segurament en plena decepció dels esquerrans vallencs, la Comissió de Cultura, ha organitzat les semi-colònies escolars. Guiats per un pur esperit de justícia s'han establert algunes modificacions, en el que es refereix a selecció de la mainada. Enguany gaudiran d'aquest benefici tots els nenes i nenes de famílies necessitades essent indiferent que acudeixin a Escoles públiques o privades; en canvi en seran exclosos els pertanyents a famílies benestants que assisteixien a l'Escola pública. No obstant aquests darrers, segons tenim entès podran anar a dites colònies previ l'abonament del preu promig de cost que es calculi".

"El Temps" insistí. El 27 de juliol publicà un extens article signat per "J" sobre les colònies escolars. [17] Donava, com era normal, la raó a l'Ajuntament per com havia fet la tria dels alumnes i criticava les esquerres per la seva actitud insolidària cap als alumnes de les escoles privades. Afirmava, però, que no s'havia entrat al fons de la qüestió, al veritable nus, que no era cap altre, segons el seu parer que "...ací Valls, com en moltes altres poblacions, les Escoles Públiques donen un ensenyament laic, i en canvi, les Escoles particulars, n'hi ha de confessionals [...]. I essent així, la ignorància no s'ha de mantenir: que cadascú defineixi posicions i digui clarament pel que lluita". La solució que propugnava, dura, implicava que "...dels nois que no volguessin formar part de les Colònies se'n prescindiria, i així les Colònies durarien més dies. I si convingués, publicaria els noms dels nens que s'han exclós, i l'opinió imparcial que jutgi. I tal vegada no estaria per demés que l'Ajuntament procurés averiguar d'on surten aquests vents de revolta que respiren els nens del Grup Escolar; i si convé, exigir responsabilitats".

A més d'aquesta opinió, en sortí una altra, també a "El Temps", [18] molt mesurada, del

---

16. Extret de "El Temps", 20 de juliol del 1935, pàg. 3.
17. L'Ajuntament i les Colònies Escolars, "El Temps", 27 de juliol del 1935, pàg. 1, J.
18. El títol de l'article a la secció Afers Locals es titulava "Del passat i del present", pàg. 2.

qui l'any 1934 va encendre la polèmica. Em refereixo, evidentment, a Pere Batalla Andreu, de la Lliga Catalana, que ara escrivia com a simple ciutadà vallenc. La visió de Pere Batalla oferia, primerament, un repàs de la situació de com havia anat la cosa l'any 1934. Seguia després, recordant que "...tenia entès que la subvenció que l'Estat destina a colònies escolars han de beneficiar-se'n exclusivament els infants que assisteixin a les Escoles Públiques. La consignació que l'Ajuntament incloïa en els pressupostos, també tenia la mateixa finalitat". Amb el convenciment que la seva opinió seria llegida feia una crida a la Gestora vallenca perquè repensessin la seva actuació, en base que el procediment afavoria els nens de les escoles privades. Afinava la seva intervenció en escriure:

"...ens trobem per una banda en una restricció i, per altre costat amb una ampliació de les semi-colònies. Podem dir que per a posar en joc semblants procediments, els homes que regenten la vida pública, s'han vist obligats a classificar, a establir categories. Han hagut d'extendre com una mena de certificats de riquesa, de benestança. Es una feina que a mi em vindria molt costa amunt de fer. Altrament, ja n'estan segurs, els nostres Gestors, d'encertar?"

Les preguntes que es feia Pere Batalla no acabaven pas aquí. Es preguntava moltes qüestions interessants, la més crua de les quals referida als alumnes era que:

"...amb quin estat d'ànim té de rebre, doncs, la negativa, l'alumne que es trobi en el cas que els seus familiars s'entossudeixen en no accedir a les pretensions de l'Ajuntament? Des de llavors aquella criatura sofrirà la primera dolença espiritual de la vida. A les seves oïdes haurà arribat una veu que li pregona l'existència de dues classes de ciutadans, de rics i de pobres. Si n'ha estat exclós, possiblement es consideri superior. I els lligams de companyonia i solidaritat entre els seus companys s'aniran afluixant cada dia més".

I la que es referia a la política local, l'exemplificava de la forma següent:

"Els Gestors han volgut anar més lluny. S'ha aplicat el benefici a les escoles privades. Si els Gestors es consideren eterns no hi ha res a dir. Si s'admet que les corrents polítiques pateixen mudança, com totes les coses mundanes - i en el nostre país passa massa sovint- l'innovació haurà estat una imprudència. S'estableix un precedent per altres problemes municipals per a quan les coses canviïn, que tard o d'hora canviaran."

"I amb quin dret es voldrà exigir llavors a l'adversari que respecti allò que d'altres han trepitjat?"

L'escrit, l'acabava amb la confiança que encara hi hagués esmena, ja que "... hi guanyaria el bon nom de la ciutat i evitaríem s'establís definitivament el torneig desagradable dels vencedors i dels vençuts".

Al cap de tres dies, el 3 d'agost, sortia de nou a la palestra el setmanari "Treball". D'entrada, donava una informació a la secció "Noves" en què informava que el dijous dia 30 de juliol, havia marxat l'únic contingent d'escolars masculins cap a les semicolònies escolars, en nombre de set, i que el sector femení - l'únic també- ho havia fet el

diumenge 2 d'agost, en nombre inferior al dels nens. La notícia, curta, l'arrodonia donant les xifres d'altres anys. Però el gruix de la informació, seguint l'articulista Levo, a la secció "Sense malícia..." l'anunciava per a la setmana entrant, bo i indicant que " ...ara que tots els nous protectors de la infància hi han dit - i hi han fet- la seva, dissabte vinent parlarem nosaltres de les Colònies Escolars d'enguany. I ho farem amb l'autoritat que ens dóna l'haver-ne estat els fundadors a la nostra ciutat".

Mentrestant, el mateix dia 3 d'agost sortia un ban de l'alcalde gestor, el qual va ser pregonat pel nunci, el dia abans, a tota la població. La notícia era l'opinió majoritària de l'ajuntament dretà, cansat dels atacs cap al que creien la seva obra encertada. El cert és que aquest incident no era ocasional cap a la seva suposada obra de govern. Succeïa que un gran nombre de ciutadans, imbuïts d'un esperit democràtic i d'esquerra no acceptaven ni delegats governatius ni ajuntaments gestors. Aquests, que havien començat fent la viu-viu, no volien adonar-se que la gestió era rebutjada pel poble com s'havia demostrat, per exemple, feia poc temps, amb les actuacions de l'entitat més potent de Valls, la Societat Agrícola - entitat controlada per les esquerres-, la qual ho havia mostrat en els incidents produïts a la seva casa després de la inauguració del Grup Escolar -el 13 de gener del 1935-, motiu que li va comportar la clausura de part de l'entitat pel govern militar, o bé la mateixa carabassa que donà als gestors per incorporar-se a la Comissió per a pal.liar l'atur forçós indicant-los que "... hi ha altres entitats més adequades". [19]

El ban de Lluís Clols Rabassó, l'alcalde gestor deia: [20]

"Alcaldia de Valls"

"A l'actitud inexplicable de la majoria d'alumnes de les escoles nacionals rebutjant el benefici de les semi-colònies que l'actual Ajuntament ha organitzat per a enguany, segueix una actitud de groller atac contra els alumnes que hi concorren, ja per mitjà de crits, xiulets i fins alguna pedrada, cosa que és atemptatòria al dret de gents, al respecte mutu i a la subordinació deguda que en bon pla de consciència i cultura deuen tenir, si cap, més que ningú, els escolars."

"I disposat a no consentir semblant atropell, s'ordena a tots els veïns que guardin la deguda compostura i la facin guardar als nois concurrents a les escoles nacionals, car contra el primer que torni a provocar el més petit incident procediré amb tot el rigor, exigint per ells als pares la responsabilitat subsidiària en que hagin incorregut."

"Valls, 3 d'agost del 1935.-L'Alcalde, Lluís Clols.

El setmanari "Treball", com hem dit, havia decidit entrar en joc. Després de copiar un fragment de la premsa diària forana- no hi posa de quin diari és extret- en què s'informava de la mala organització de les semicolònies vallenques, indicava la precarietat de la instal.lació on es feia el menjar i on els nens tenien el servei de recer del sol estiuenc. Afegia també, que amb aquesta "inhumana" situació, els previsibles dies de vent i de pluja seran insuportables. Acabava la nota indicant que " ens agradaria veure

---

19. Ho podeu ampliar al meu llibre, ja indicat, pàgs. 26, 105-106 i 111.
20. Sortí publicat a "La Crònica de Valls", 3 d'agost del 1935, pàg. 5, i també a la secció Noves, de "Treball", 10 d'agost del 1935, pàg. 3.

quina cara posaria el carlí Sr. Prat, gestor de Cultura, si els seus fills haguessin d'estar a la platja en aquestes condicions".

L'interessant d'aquesta diatriba resulta de la lectura dels dos articles del setmanari. L'un és de Francesc Ollé titulat "Les colònies escolars" i el segon, signat per Bernat du el títol "Entorn de les Colònies Escolars". [21] Comencem pel segon, pel fet que la nota de la redacció indica que va ser retirat de l'edició anterior per excés d'original, Bernat indicava, com a resum, que "... l'error fonamental que s'ha comès en aquest afer ha estat, al nostre entendre, el voler transformar l'obra de les colònies escolars en una obra de caritat. L'anterior Ajuntament va orientar el benefici de les colònies com un premi a l'assistència a les classes, i a l'aplicació dels alumnes durant el curs; per això no es feien distincions entre rics i pobres. [...] Voler dividir els infants dintre de l'escola, en rics i pobres, es anar a crear castes i bàndols...". Acabava dient que " ... no cal, doncs, parlar de 'boicots' fantàstics que només existeixen en la ment d'alguns exaltats. No ha estat més que una protesta espontània; un acte de solidaritat infantil".

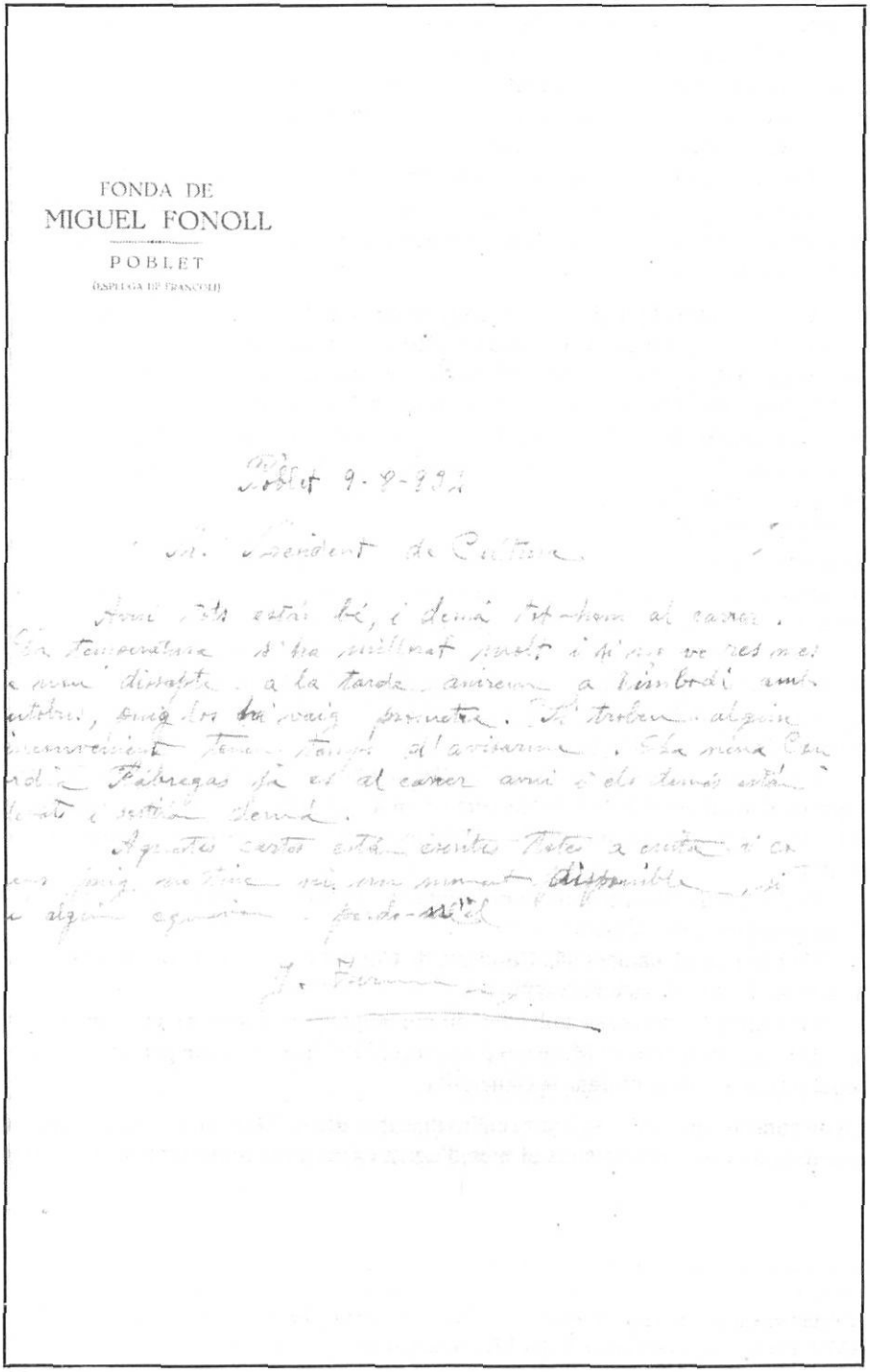
L'article més esperat era, però, el de Francesc Ollé, ex-responsable dels aspectes culturals de l'anterior Ajuntament esquerrà. Aquest, bon coneixedor del tema, parlà - millor dit escrigué- no únicament de la colònia escolar sinó de tota la problemàtica escolar i cultural de Valls. En el repàs de la situació indicà que l'Ajuntament en el qual va participar va procurar "dignificar l'Escola Nacional, envilida i menyspreada per aquell règim monàrquic", tot i indicant respecte als valedors dretans i de la Dictadura de Primo de Rivera que "...les escoles ocupaven els locals adequats al règim: les golfes o pisos infectes. Es una demostració palesa que consideraven com una càrrega feixuga el que ha d'ésser essencial, fonamental en tot Estat: la preparació cultural i física dels infants". La seva fonamentada crítica cap als llepaculs de les sotanes, l'argüia indicant que "... els derrotats [es referia a la dreta vallenca]- en nom de la religió que ningú no perseguia i que tots respectàvem, però que no toleràvem que l'imposessin- feren la indigna campanya difamatòria contra l Escola Nacional". Ollé no es mossegava la llengua i afirmava encara que:

> "... quan l'ensenyament era confessional tenfem més d'un 50% d'analfabets. I d'excusa cap, per una raó molt senzilla: si havien establert 1.035 i 3.871 comunitats de religiosos i religioses respectivament, amb un cens de 20.467 frares i 61.000 monges, també haurien pogut crear les escoles necessàries per a eliminar l'analfabetisme. Ara resulta que en nom del progrés i de la gran espiritualitat reclamen altra vegada la restauració de l'ensenyament confessional per tal de poder continuar la brillant tasca, interrompuda per la República, d'augmentar el tant per cent d'analfabets. Fàcilment es comprèn que volien - i ho aconseguiren- demostrar que són incompatibles amb la cultura".

Acabava la glossa, referida quasi en el seu conjunt a la situació escolar de la dictadura,

---

21. Ambdós van aparèixer a "Treball", 10 d'agost del 1935, pàg. 1 i 2 respectivament.

FONDA DE
MIGUEL FONOLL

POBLET
(ESPLUGA DE FRANCOLI)

Poblet 9-8-93

Sr. President de Cultura

Avui ja estic bé, i demà tornarem al carrer. La temperatura s'ha millorat prou i si no ve res m'hi a una disbauxa a la tarda anirem a l'embassament, amb els dos vaixells pneumàtics. Si trobem algun inconvenient farem tornar al'avisarme. Ela meva Carolina Fabregas ja es al carrer avui i els demés estan bé i estiran demà.

Aquests cestos estan cuits Pots a cuita si en vol més, me'n fan un altre moment disponible, si a algun company li fa falta.

J. Fonoll

de la República i ara del bienni negre amb un retret , directe, que li feia escriure " el conseller-regidor governatiu de cultura Sr.[Josep M.] Bonet, ha trobat l'explicació justa i adequada a aquesta obra. Es molt entès en estudis pedagògics i sexuals i ha classificat els infants que van a l'Escola en *pobres i rics* . Es comprèn que abans als analfabets els deien pobres, i als que sabien llegir i escriure *rics* ".

Mentrestant, l'Ajuntament gestor, presidit per Lluís Clols, en una sessió qualificada de "per sorpresa" pel setmanari "Treball", [22] pel fet que es va celebrar en primera convocatòria, aprovava el 10 d'agost, en el seu acord 3r. la normativa de les semicolònies del 1935, i que deia així: [23]

"A) Es limitarà el pla pel que enguany refereix al de semicolònies, aqual efecte acollint-se a la gentilesa de l'Ajuntament de Tarragona acceptada la oferta de lloc, col.laboració de vigilància i de cantina feta pel municipi de la Capital."

"B) Estendre el benefici a tots els alumnes de les Escoles Nacionals exigint només als alumnes de families benestants que la llur concurrència d'aquests queda subordinada al pagament just i limitat a les despeses de viatge i cantina, a proporció del tipus individual que per a tots li resulti a l'Ajuntament".

"C) De la part del crèdit municipal pressupost[at] per al cas, ampliar la concurrència a benefici dels deu alumnes més pobres absolutament per cadascú dels col.legis privats, cas de justicia per bé que l'acció del Municipi ha d'ésser lliberalment paternal sense exclusions de sectors ciutadans".

"D) Fer constar el sentiment que han causat les contestacions de la majoria de mestres i mestresses excusant-se d'acompanyar als alumnes, per quant sembla tinguin relació amb l'actitud de la majoria de les families de escolars rebutjant el benefici de les semicolònies".

"E) Designar els veïns Srs. Joan Güell Queralt i Sra. Josepa Solanes Badia per a que com auxiliars dels Srs. Professors i com a guardadors i cuidants directes dels nuclis d'alumnes acompanyin seguidament els grups en els torns equitatius a establir".

'F) Contractar els autoòmnibus de l'empresa "El Vallenc" per 40,00 pts cada viatge de transport dels escolars"

"G) Facultar plenament a la Comissió de Cultura i al conseller per a portar a terme tot el servei i pla comentat".

"H) Cubrir les despeses amb el crèdit municipal pressupost[at], la subvenció de 3.000 pts. atorgada pel Ministeri d'Instrucció Pública i a la que per aquests concepte o similar pugui otorgar la Generalitat."

La disputa en aquest afer se centra en les diatribes des de "Joventut", el qual, durant els quatre números corresponents al mes d'agost explicà reiteradament els mateixos

---

22. L'Ajuntament governatiu, "Treball", 17 d'agost del 1935, pàg. 3.
23. AMV. Ple de l'Ajuntament de Valls. 10 d'agost del 1935.

tòpics de les semicolònies, de la ploma de Jordi Santjoan, [24] així com en la resposta des de "Treball" amb un únic article sense signar. [25]

Jordi Santjoan criticà a tort i a dret des de les planes de "Joventut" Per la Fe i per la Pàtria. Es posà amb Pere Batalla, per l'escrit que aquest havia escrit des de "El Temps". Santjoan va fer avinent als lectors que no se n'havien adonat que l'al.ludit Pere Batalla "...té demostrada una enemistat política considerable als homes de la CEDA", manifestant la llàstima que això li produeix al lector, que "... pateix de l'existència de lluites implacables entre homes de dreta en aquests temps de tan de perill per a ço que per éssernos comú a tots, ens interessa a tots salvar i guardar al mig d'apretada, amical i patriòtica rotllana integrada per tots els homes que temin pels desvaris esquerrans". Criticà a Batalla l'excés de passió i el desconeixement del problema per indicar-li, en resposta a la reflexió que ell particularment havia escrit que no sabria a quins alumnes excloure, i a la pregunta de si l'ajuntament gestor ho sabria fer que "...es treuen de les colònies *gratuïtes* a uns nens que a les seves cases tenen propietats, auto, luxosa masia, valuós establiment mercantil, etc. i en son lloc s'hi posen els fills d'uns jornalers a set pessetes el dia". Quedar-se quiets, sense fer-hi res, ho qualificà "d'estancament" perillós per a la societat. Acabà l'article recordant que a l'Ajuntament de Barcelona, tant enguany com en d'altres anys, la mesura engegada ara per l'ajuntament vallenc la tenien establerta ja des del començament de la República.

L'article de la setmana següent, el motivà el fet que, a Valls la situació hagués canviat. Hi havia evolucionat, ja que alguns alumnes havien passat a l'agressió física, a base de cops de roc, aspecte que l'havia aprofitat el setmanari dretà, addicte a la Lliga Catalana portant l'aigua al seu molí. Deia que feia anys que els infants havien perdut el mal costum d'arreglar les coses a pedrades i que els recordava escenes d'anys endarrera:

> "...de les quals n'eren principals actors uns nois que en l'*argot* infantil se'ls coneixia llavors amb el nom humiliant de *guinets*. Aquells nois, pobrets!, tenien un justificant a les seves males accions: no podien anar a l'escola!, i no anaven, a falta d'ella, a cap altre lloc on poguer formar-se espiritualment."
>
> "I ves com es repeteixen els fets! Però, ara, hi ha hagut una misteriosacoincidència: aquelles pedrades d'antany, (...) han coincidit amb el funcionament d'unes noves escoles i amb l'increment d'un ensenyament laicista. La coincidència no la podrà negar ningú. Com tampoc podrà negar ningú que els nens suara protestants són alumnes de les escoles nacionals".

L'atac, refinat i de mal gust, el prosseguia cap als mestres de les escoles nacionals. Afirmava, en boca d'un mestre nacional d'una altra població -al qual posava dalt dels núvols, la qual cosa li servia, cínicament, per denigrar el col.lectiu de mestres nacionals de la ciutat-, que el mestres d'aquí podien i devien haver-ho evitat. Seguint amb el tema,

---

24. Els articles duien per títol: "Les semi-colònies escolars", "Humanitzem els infants", "Justícia social" i "Innovació a fer", publicats respectivament els dies 7, 14, 21 i 28 d'agost, signats com hem assenyalat per Jordi Santjoan.
25. Intitulat "Les colònies escolars", 18 d'agost del 1935, pàg.1.

deia que, de mestres nacionals, Valls en tenia divuit i s'atrevia a dir que "...cal reconèixer que, pel que és la nostra població, el professorat públic forma un quadro ben replè", sentenciant que "...si tots ells volguessin, quin bé més immens podrien fer a la nostra ciutat!".

Sigui com sigui, a l'articulista, se li veia la carta sota la màniga, tant en el fragment que tot seguit transcriurem com en la lliçó moralitzadora i sectària que oferia per a una solució efectiva. Escrivia:

> "Si els petits protestants d'aquests passats i recents dies haguessin rebut unes semblants lliçons, a bon segur que no s'haurien produït les lamentables escenes que hem viscut. No hi hauria hagut crits, xiulets, pedres, ni sofriments en cap infant pel *delicte* d'anar als banys; tampoc hauria tingut realitat aquella entrevista d'uns escolars amb l'Alcaldia, en la qual un d'ells, tal volta el més descarat (diuen que no està batejat), fill de pare ric, encarant-se amb l'Alcalde li preguntà: per què no puc anar jo enguany als banys? Al qual bailet no el satisfè, i als qui l'acompanyaven tampoc, la contesta que li féu el Sr. Alcalde, que li digué: pagant-ho el teu pare sí que hi pots anar, però de *franc* no, per què el teu lloc l'hem donat a un pobre".
>
> "Humanitzem-los els nostres infants. Cosa bastant difícil de fer, està clar, perquè humanitzar vol dir cristianitzar".

La resposta a ambdós articles va ser contestada per "Treball". Criticaren tant els cedistes com els lligaires - dretans fins a la medul.la en temps de la República- indicant-los que "...aquestes normes les han modificades per tal d'aportar-les al seu criteri polític de beneficiar a les escoles privades i confessionals en perjudici de les nacionals", afegint que ho havien fet "...d'acord amb el concepte polític de l'escola dels rics i les dels pobres, i nosaltres d'acord amb l'escola unificada - tal com assenyala la Constitució- per tal que tots els infants puguin ser atesos d'acord amb les normes pedagògiques modernes".

La picabaralla portava traces d'eternitzar-se, tot i que si resseguim l'article del periòdic esquerrà, el punt de fricció se centrava únicament en "uns onze alumnes de Valls" que l'ajuntament dretà considerava fills de pares rics. Resseguint el fil argumental, trobem que l'escrit fa un seguit d'afirmacions sobre la necessitat que aquest servei fos per als alumnes de les escoles nacionals, i alhora, un seguit de preguntes referents a la intromissió que significaria si a ells se'ls imposessin les lleis laiques a les seves escoles. El punt concloent, el manifestaren en dir que si abans, en l'època dels ajuntaments populars assentien que es fessin colònies i ara creuen que aquella normativa era injusta, la veritable voluntat encara no l'han manifestada, que no és cap altra que suprimir-les, però que no s'atreveixen. L'article fineix demanant que els diners que s'esmercen en aquesta activitat s'havien de destinar a les mancances del Grup Escolar, com "biblioteca, cantina escolar, mobiliari i material de les sales de treballs manuals ...". Acabava indicant que si bé l'actuació de les esquerres fou modesta, però amb èxit, la de l'ajuntament governatiu es pot resumir en un fracàs. Amb aquestes paraules, el periòdic i el sentiment esquerrà de Valls donava per enllestida la polèmica. No era així, però, per al periòdic lligaire.

Efectivament, la història no s'acabava aquí. "Joventut", a través d'un nou article

intitulat "Justícia social" refregava el fang damunt de si mateix. No és que se li vegés el llautó sinó que apostava per actituds decimonòniques i ultradretanes. Jordi Santjoan, potser cansat dels pals que li atestava el columnista esquerrà, s'entossudí a ser més papista que el papa blanc. La corretja de transmissió que professava li jugà, sens dubte, una mala passada. Senzillament, sense arguments, s'havia posat nerviós i li havia sortit l'odi rabiüt i descontrolat cap a les escoles nacionals. Quan bé sabia que, d'escoles, ben just n'hi havia, quan sabia que la República esquerrana tant havia treballat en aquest camp a Valls, va i surt com si fes una plàtica des de la trona, dient que l'Estat hauria de dedicar els diners no a les escoles perquè hi anessin els fills dels benestants sinó a d'altres partides pressupostàries més importants. Magre favor feia aquest periòdic a l'ensenyament ! Llegim-ne un fragment i veurem l'opinió clarament desestibilitzadora, encarcarada de postures intransigents, dogmàtiques i reaccionàries:

> "Tot el que ens fa dir a nosaltres que no hi ha dret que a aquestes altures l'Estat s'entretingui a pagar les Escoles i el material escolar a gent benestant; com que tampoc hi ha dret que aquesta gent (tota ella gent esquerrana) ho accepti i s'en beneficii".
>
> "I el bo del cas està en que aquesta classe de personal esquerrà benestant que viu tot l'any a costes del pobre, perquè fent anar els seus fills a les escoles nacionals s'emporten unes pessetes que són dels pobres, encara que els hi envegen als pobres unes míseres pessetes com les de les nostres semi-colònies escolars".

El setmanari lligaire, vist que no hi havia manera de sortir-se amb la seva idea, denigrava constantment alguns del mestres més rebecs a la política de beateria i de comunió obligatòria. No és d'estranyar, per tant, que apostés, fins i tot, per la política de la denúncia cap a alguns dels més destacats caps visibles. Voler fer combregar amb rodes de molí implicava que els dictats de l'escola religiosa, cristiana, per ser més exactes, els veiés com a perfectes, com a il.luminats, pretenent rebutjar qualsevol altre pensament que no passés pels seus rengles. Així, la redacció del setmanari escrivia al que pretenia ser l'editorial, que "...aquella mateixa direcció [es refereix a la del Grup Escolar, recentment inaugurat] és un continuat perill per la garantia de moralitat i solvència que deu tenir una escola .(...) Tenir un grup escolar sota la direcció de qui té un ideari socialista amb idees completament repudiades en l'ordre moral i social és un perill que deu evitar-se". I acabava, com havia començat, llançant consignes d'ordre moral, d'alliçonament, algunes de les quals eren de calibre irracional, com les que induïa, previsiblement, culpa i rebuig que calia corregir, com deia el títol, [26] cap a determinats mestres, i més en concret cap al director de les escoles nacionals. Deia que "...en aquest sentit ens dirigim a les Autoritats en advertiment del que ací està passant i en espera de que fets els esbrinaments del cas es posarà remei a un mal que per afectar a la instrucció de la infància podria ésser de conseqüències irreparables".

Per ara, aquesta gent, només tiraven la pedra i amagaven la mà. Després, ja sabem que tiraren l'artilleria de gran tamany.

---

26. Un mal que cal corretgir, "Joventut", 28 d'agost del 1935, pàg.1.

Les colònies i les semicolònies escolars del 1936.

El febrer del 1936, hi hagué eleccions i guanyaren les esquerres. Conseqüentment, a Valls i a arreu, hi hagué festa grossa, ja que els empresonats pels fets del 6 d'octubre del 1934 van sortir de la garjola i es reintegraren a les tasques municipals. Començava l'època clara després de la foscúria dels ajuntaments governatius. El vell ajuntament esquerrà plantejà altre cop el servei de les colònies i el de les semicolònies escolars. Però el problema, de l'any passat, encès amb ràbia i amb passió, rebrotà.

El Ple de l'Ajuntament del dia 1 de juliol disparà el tret de sortida cap a les renovades colònies escolars. En el seu punt setè aprovava l'informe de la Comissió de Cultura, que deia textualment: [27]

"Com cada any en aquest temps, l'Ajuntament ha de preocupar-se de l'organització d'un servei que dins les possibilitats econòmiques, respongui a l'alt concepte que tenim de la protecció que les corporacions oficials deuen prestar sempre a la cultura física i intel.lectual de la infància. Ens referim a les Colònies Escolars."

"Es prou coneguda la trajectòria que d'ençà del nou règim ha seguit l'Ajuntament de Valls en matèria de Colònies Escolars, com a complement de l'obra de dignificació i enlairament de l'Escola Nacional. Des de l'any 1932 que s'inicià com un assaig aquest servei higiènico-pedagògic estival, el nostre Ajuntament s'ha anat superant, i, llevat del lapsus anormal de l'any passat, les Colònies Escolars de Valls han seguit un ritme ascendent que enguany voldríem accentuar extraordinàriament. La Generalitat de Catalunya, en establir a la platja "Sabinosa" de Tarragona la Colònia permanent "Francesc Macià", facilita l'increment d'aquest servei a moltes poblacions de les diverses comarques catalanes. En l'aspecte econòmic, com en el sanitari i pedagògic, la Colònia "Francesc Macià" de Tarragona, instal.lada en un edifici de nova planta bastit de cara al mar, resol una sèrie de problemes que a cada Ajuntament, aïlladament, li seria impossible d'enfocar sense exposar-se a un fracàs o a un resultat deficient i car."

"La Comissió de Cultura, en estreta col.laboració amb el Consell Local de Primer Ensenyament, ha estudiat els diversos aspectes de la qüestió i ha formulat un pla provissional de Colònies Escolars d'enguany que posem a la vostra consideració i aprovació. Es el següent:

"1.- Es farien dos torns d'un nombre aproximat de 40 cada torn, que sojornarien durant 25 ó 30 dies a la Colònia permanent "Francesc Macià" que la Generalitat de Catalunya a establert a Tarragona. El primer torn començarà probablement el dia 15 del mes corrent, i el segon torn quan la direcció de l'esmentada Colònia ho disposés, d'acord amb el seu millor servei. La selecció dels nenes i nenes - alumnes tots de les Escoles nacionals- que hauran d'integrar aquests dos torns, es farà per prescripció facultativa i amb un ordre de preferència per a la pobresa de llurs famílies."

---

27. AMV. Ple de l'Ajuntament de Valls,1 de juliol del 1936.

"2.- La totalitat dels restants alumnes de les Escoles nacionals es dividiran en torns per a sojornar cinc dies complets a la Colònia "Francesc Macià" en substitució del règim de banys amb anada i retorn diàries que s'efectuava els anys anteriors."

"3.- L'import d'aquestes Colònies oscil.larà, aproximadament, entre les 13.000 i 13.500 pessetes. Els ingressos de que es disposa son: 5.000 pessetes que hi ha consignades a aquests objecte al pressupost municipal; 5.000 ptes. concedides per l'Estat; les que atorgui la Generalitat a la qual li ha estat demanada amb temps una subvenció. Si hi hagués déficit, que no podria ésser molt important, podria organitzar-se un festival benèfic o bé cercar una fórmula municipal de cobrir-lo. V.E. acordarà el que cregui més convenient."

" Valls 2 de juliol del 1936. La Comissió de Cultura".

Acabada la lectura de la proposta, parlaren els regidors Francesc Ollé, indicant la perfecció que podien representar aquestes colònies, tot i que encara hi havia algun punt fosc d'organització, per la qual cosa demanava un vot de confiança sobre possibles canvis d'última hora. El conseller d'ERC, Simó Rodon, recolzà aquest prec i així s'aprovà.

Al cap de quatre dies del Ple, el setmanari "Treball" donava la notícia a la població. Hi afegia altres qüestions com la que "...segons els informes que tenim serà la millor Colònia d'Espanya, amb mobiliari, material, utensili, etc, completament nous. Un escollit equip de Professors i Professores, sota la direcció del Director del Grup Escolar de Sarrià, tindrà cura de la part pedagògica de la Colònia. Hi haurà servei sanitari, higiènic, de cuina, perfectament acurat", i reiterava, també, que els torns serien per als alumnes de les Escoles Nacionals de les diverses comarques catalanes. Acabava amb el rebuig cap als dretans amb allò que més els feria, dient-los que " ... serà com una mena de compensació a la magnífica i digna actitud abstencionista de l'any passat". [28]

A la sessió del Ple de l'Ajuntament del 6 de juliol es fixà ja, el detall exacte de les colònies escolars. Hi hauria dos torns de 40 alumnes amb caràcter permanent, i altres torns de 5 dies per a la resta dels escolars. [29]

Sigui per la notícia desplaent de "Treball" de dies enrera o perquè "Joventut" mantenia la brega, el cert és que el 15 de juliol aquest setmanari donà la seva versió de les colònies. A part de repetir els tòpics, afegia, com a novetat, que l'ajuntament no havia tingut "...el gest noble de donar a les colònies un to de vallenquisme", indicant a més que, a part del pressupòsit ja indicat, calia dotar del benefici de les colònies a més d'aquells escolars "amb pobresa econòmica [als que] pateixen pobresa en el seu físic". [30]

La guerra era a les portes. El mateix 18 de juliol sortí "Treball" i encara incloïa una notícia de les colònies. [31] Indicava que "... enguany la quitxalla de les Escoles Nacionals

---

28. Les colònies escolars, "Treball", 4 de juliol de 1936, pàg. 1
29. AMV. Ple de l'Ajuntament de Valls, 6 de juliol del 1936. Ressenyat també a "Treball" 11 de juliol del 1936, pàg. 1
30. Trossos: Les Colònies Escolars, "Joventut", 15 de juliol del 1936, pàg. 1
31. El títol era el mateix, o sigui, "Les colònies escolars". Era a la pàg. 1.

es rescabalen de la mala passada que l'any passat els féu l'ajuntament gestor", i refrescava la memòria de manera molt fotent, en dir "... que l'any passat, durant aquella paròdia de Colònies, la nostra ciutat donava un espectacle còmico-tràgic. Calgué mobilitzar guarda-termes, urbans, policies, guàrdia civil i gestors per tal d'aconseguir que els alumnes de Picamoixons i Fontscaldes i uns quants dels col.legis particulars i confessionals d'ací poguessin anar i venir de Tarragona amb relativa normalitat". Ampliava la informació sobre la selecció i deia que l'havia feta el metge municipal. Reblava el clau en dir que la selecció de "... l'any passat semblava que estés feta (i només era per a prendre uns quants banys) per la Junta de Repartiment o per un cobrador de contribucions".

Alhora, encara s'entretenia a mortificar un xic més els dretans respecte a dues qüestions de torna: sobre l'aspecte de les subvencions i sobre el de la pràctica religiosa dels alumnes. Respecte a les subvencions feia la comparança següent: any 1935, 3.000 ptes de l'Estat, i ni cinc cèntims del de la Generalitat; any 1936: 5.000 ptes. de l'Estat amb Front Popular al govern, i 2.000 ptes. del Departament de Cultura de la Generalitat. Sobre la pràctica religiosa, els organitzadors indicaven que s'havia preguntat als familiars "...si desitjaven que es portessin llurs fills a missa els dies de festa que seran fora de casa. Solament un [dels 40 que hi havien anat] ha estat autoritzat a fer-ho."

Malauradament, la guerra trencà totes les expectatives de les colònies escolars i de moltes altres coses més que, a poc a poc, anava aconseguint la República. Els militars rebels, ajudats per una petita trama civil, volien un nou ordre i no van dubtar a plasmar-lo ni que fos per la força. Començava la guerra d'Espanya. El trasbals s'ensenyorí de la vida local. La revista "Cultura", en el seu número de juliol informà que els nens i nenes eren a la Sabinosa "... però degut a les actuals i lamentables circumstàncies no s'ha fet cap més sortida de grups d'infants".

A Valls, durant la guerra, com a totes les poblacions de la República s'instaurà una nova majoria, el Comitè de Milícies Antifeixistes, tot i que els ajuntaments continuaren subsistint, fins que un decret del 1936 els restituí. Es per això que la Comissió de Govern de l'Ajuntament, presidida per Victorià Casaprima, anotà que "resta[va] assabentada (...) d'un ofici del Comitè de Defensa Pública d'aquesta ciutat fent tramesa a l'Ajuntament de l'anomenat "Bosc de Peixets" per a destinar-lo a Colònies Escolars d'estiu. La Comissió acorda agrair, com escaigui, al Comitè, aquesta tramesa". Era, sens dubte, un dels actes que al Comitè més li devia plaer, però, les circumstàncies, implicaren que fos un gest inútil. [32]

Acabada la guerra, els franquistes s'oblidaren de tot allò que significués renovació de l'escola nacional o pública. En concordança quasi permanent amb l'església jeràrquica deixaren mans lliures als clergues cristians perquè creessin escoles arreu. Durant molts i molts anys no els calgueren títols. Ser capellà quasi era sinònim de mestre. Mentrestant, els guanyadors s'oblidaren de la seva escola, la que havien d'ajudar i primar, i n'afavoriren l'encarcarament per l'entrada massiva de funcionaris que eren

32. AMV. Comissió de Govern de l'Ajuntament de Valls. 1 d'agost del 1936.

mestres de segona, amb la prohibició expressa d'efectuar ensenyament en català. L'escola es convertí en una institució on es cultivà l'odi contra Catalunya. L'escola confessional es preocupà, només, de fills de les classes altes amb detriment de l'ensenyament popular. De colònies escolars, no n'organitzaren.

El franquisme, a més a més, al nostre territori, ocupà i s'apropià d'alguns edificis destinats a colònies escolars de la República, com fou el cas de la propietat que l'Ajuntament de Barcelona tenia a Berga, per donatiu que li havia fet el govern de Suècia, [33] o la cessió de diverses colònies escolars propietat de l'Ajuntament popular barceloní a les organitzacions juvenils falangistes per a la celebració de campaments. [34] Malauradament, calgueren esperar anys perquè moviments renovadors de mestres i de pares iniciessin altre cop el benefactor servei als alumnes. Quan arribà, quasi tots s'hi apuntaren.

33. Joaquim Ventalló: *Les escoles populars ahir i avui*. Ed. Nova Terra. Barcelona, 1968, pàg. 110.
34. Extret de Josep Benet: *Catalunya sota el règim franquista*. Ed. Blume. Barcelona, 1978 (1a. reedició), pàgs. 343-344.